

REMISSYTTRANDE

2025-04-28

Dnr: 0044/25

Er referens: Ju2025/00072

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Remissyttrande över betänkandet Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter (SOU 2025:2)

Brottsförebyggande rådet (Brå) har beretts tillfälle att lämna synpunkter på det rubricerade betänkandet och vill, utifrån sitt verksamhetsområde, framföra följande synpunkter.

Grundlagsskyddet för rätten till medborgarskap

Brå har inga synpunkter på skälen för eller mot förslaget i denna del. Däremot bör argumentet att vissa personer skulle avhålla sig från att begå brott om det fanns en möjlighet att frånta personen sitt medborgarskap inte överdrivas. Förslagets brottspreventiva effekt kan således diskuteras. När det gäller lagtexten vore det bättre om det tydligt framgick att den föreslagna punkten 1 bara gäller om de oriktiga eller ofullständiga uppgifterna eller det otillbörliga förfarandet har varit av *avgörande betydelse* för förvärvet av medborgarskapet. Brå har förståelse för att skrivningen är inspirerad av Europeiska konventionen om medborgarskap men anser att grundlagen bör vara tydlig, och att det inte bör lämnas utrymme för tolkningar. Brå instämmer i att punkten endast ska vara tillämplig i de fall det handlar om avgörande betydelse.

Grundlagsskyddet för föreningsfriheten i förhållande till kriminella sammanslutningar

Brå har förståelse för ambitionen att komma åt den organiserade brottsligheten. Den är, precis som kommittén konstaterar, systemhotande (se här bland annat Brås rapport 2025:4 Otillåten påverkan från kriminella och extremistiska grupperingar och 2024:2 Möjliggörare för kriminella nätverk). Myndigheten ställer sig dock något tveksam till om förslaget kommer att träffa på det sätt som kommittén önskar. Med hänsyn till att det är en viktig grundlagsskyddad rättighet att få sammansluta sig bör inskränkningar i den rätten övervägas noggrant, likaså lagtextens utformning. Som lagtexten nu är utformad krävs det en sammanslutning som ägnar sig åt allvarlig brottslighet för att uppnå ekonomisk eller annan otillbörlig vinning. Det är dock inte helt ovanligt att organiserad brottslighet använder sig av legala verksamheter och strukturer. Ett problem som kan uppstå är situationer där en i huvudsak legal verksamhet bedrivs på ett lagenligt vis, och endast i begränsad utsträckning används för illegitima syften. Det står inte helt klart att bestämmelsen träffar även dessa situationer. Brå menar att det är viktigt att fundera över om den här typen av situationer omfattas av den föreslagna lagtexten. Om tanken är att också sådana situationer ska omfattas av lagtexten, skulle det vara önskvärt om förslaget kan omarbetas för att uppnå det syftet.

Det är av vikt att grundlag är tydlig och att den, så långt som möjligt, inte öppnar upp för olika tolkningar. Detta blir dock ett problem när det gäller begreppet allvarlig brottslighet, som inte är ett helt tydligt begrepp. Generellt betraktas i dag fler brott än tidigare som allvarlig brottslighet. Mer konkret omfattas enligt förslaget exempelvis tillgreppsbrott, vilket kan vara brott av mycket skild natur. Den finns också en risk för att begreppet med tiden omfattar fler brott än vad som var avsett från början. När det sedan gäller begreppet otillbörlig vinning avses, enligt kommittén, en strävan efter makt. En strävan efter makt kan

avse vitt skilda saker och det är inte tydligt vilken typ av makt som ska eftersträvas. Det är exempelvis inte klart om grova brott, som begås i löst sammansatta grupperingar där lojaliteter kan skifta över en natt, omfattas. Ska strävan vara samhällsstörtande, eller räcker det med att en enskild person som kan knytas till ett löst sammansatt nätverk med högst skiftande lojaliteter vill ha makt i ett geografiskt avgränsat område? Här behövs det ytterligare precisering i det fortsatta lagstiftningsarbetet. Ett alternativ skulle vara att använda konstruktionen för terrorism och göra ett försök till att definiera organiserad brottslighet (se här exempelvis den myndighetsgemensamma definitionen), dvs. ”Föreningsfriheten får begränsas endast när det gäller sammanslutningar som ägnar sig åt eller understöder organiserad brottslighet”. Kommitténs argument mot att använda sig av definitionen av organiserad brottslighet är att det inte är ett tydligt eller etablerat begrepp. Dessvärre anser myndigheten inte att förslaget som nu finns är ett mycket bättre alternativ.

Detta yttrande avges av tf. generaldirektör Jonas Trolle efter föredragning av chefsjurist Cecilia Eneman. I beredningen har även utredarna Carina Djärv och Dennis Martinsson deltagit.

Jonas Trolle

Cecilia Eneman